

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Viittomakielinen käännöspankki poliisiviran-
omaisen kenttätööhön**

Teemu Silvennoinen

Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus (240 op)

04 / 2018

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Teemu Silvennoinen	Sivumäärä 31 ja 6 liitesivua
Työn nimi Viittomakielinen käännöspankki poliisiviranomaisen kenttätyöhön	
Ohjaava(t) opettaja(t) Zita Kóbor-Laitinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Poliisiammattikorkeakoulu, Olavi Kujanpää	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä poliisien asiakaskohtaamistilanteissa käyttämiä fraaseja ja kääntää ne suomalaiselle viittomakielelle. Kyseiset käännökset ovat tarkoitettuja poliisiviranomaisten käytettäväksi kenttätyössään. Opinnäytetyön produktina syntyi käännöspankin demoversio, jossa on 24 käännettyä kokonaisuutta. Työn tilaaja oli Poliisiammattikorkeakoulu.</p> <p>Työn tavoitteena oli selvittää, millaisia viittomakielisiä käännöksiä poliisi voisi käyttää työssään ja miten tällaisia käännöksiä tehdään. Tavoitteena oli myös selvittää, millainen on intuitiivinen puhuttu kieli – viitottu kieli käännöspankki.</p> <p>Työn tutkimus on kvalitatiivista ja sitä toteutettiin toimintatutkimuksen, innovaation tuottamisen ja haastattelun muodoissa. Työssä selvitettiin, mitä fraaseja pitäisi kääntää, miten ne kuuluisi kääntää ja kuvataan niiden käännösprosessi. Käännöspankki on suunniteltu mahdollisimman helppokäyttöiseksi.</p> <p>Työn tuote on hyödyllinen poliisiorganisaatiolle ja sen kehittämisprosessin kuvaus on hyödyllinen tulkeille ja tulkkiopiskelijoille, jotka ovat kiinnostuneita poliisikontekstista, käännöspankeista tai kääntämisen teoriasta. Työ tuo esille viittomakielisen saavutettavuuden viranomaistoiminnassa, joten se edistää viittomakielisten tasa-arvoista tiedonsaantia.</p>	
Asiasanat viittomakieli, kääntäminen, poliisi	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Sign Language and Interpreting

ABSTRACT

Author Teemu Silvennoinen	Number of Pages 31 & 6 appendices
Title A sign language translation bank for police fieldwork	
Supervisor(s) Zita Kóbor-Laitinen	
Subscriber and/or Mentor Police University College, Olavi Kujanpää	
Abstract <p>The aim of the thesis was to collect phrases used by police officers in their customer encounters and translate them to Finnish sign language. The translations are meant to be utilised by police officers in the field. A demo version of a translation bank, containing 24 translations, was created as a part of the thesis. The thesis was ordered by the Police University College.</p> <p>Figuring out what kind of sign language translations police officers could use in their work and how to make those translations was the goal of the thesis. The goal was also to figure out what kind of a 'spoken language – signed language' translation bank would be intuitive.</p> <p>This study is qualitative and was made in the form of operational research, innovation production and interview. The thesis figures out what phrases should be translated and how, while explaining the translation process. The produced translation bank is made to be as user-friendly as possible.</p> <p>The product is useful for the Police organisation, whereas the description of the development process is useful for interpreters and interpreter students interested in the police context, translation banks or translation theory. The thesis emphasises sign language accessibility in public administration, thus promoting equal access to information for sign language users.</p>	
Keywords sign language, translation, police	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TYÖN TAUSTAA	5
2.1 Viittomakielinen käännöspankki poliisiviranomaisen kenttätyöhön	5
2.2 Kuurot Suomessa	7
3 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA -MENETELMÄT	8
3.1 Toimintatutkimus	8
3.2 Innovaatioiden tuottaminen	9
3.3 Haastattelu	10
4 POLIISI JA SAAVUTETTAVUUS	10
4.1 Viittomakielinen saavutettavuus	11
4.2 Unity project	12
5 KÄÄNTÄMINEN JA KÄÄNNÖSPANKKI	12
5.1 Kääntämisen teoria	13
5.2 Kääntäminen poliisi- / oikeuskontekstissa	14
5.3 Viittomakielinen käänнос	16
6 KÄÄNNÖSPANKKI-PRODUKTIN KUVAUS	17
6.1 Poliisin haastattelu ja fraasien kerääminen	17
6.2 Kääntämiseen valmistautuminen	19
6.3 Käännösten kuvaaminen	22
6.4 Käännöspankin kokoaminen	22
7 POHDINTA	23
LÄHTEET	28
LIITTEET	32
LIITE 1 Translation Bank for Police Use	32
LIITE 2 Haastattelurunko puolistrukturoitu teemahaastattelu	33
LIITE 3 Käännettävät lauseet + huomiot & glossit	34
LIITE 4 Viittomakielinen käännöspankki poliisiviranomaisen kenttätyöhön	37

1 JOHDANTO

Suomessa voimassa oleva kielilaki (423/2003) määrittelee, että jokaisella henkilöllä on oikeus tulla kuulluksi omalla kielellään viranomaisten aloitteesta vireille tulleesta asiasta, joka koskee suoranaisesti kyseistä henkilöä tai hänen huollettavaansa. Valittavasti tällä hetkellä tämän lain välitön toimeenpano heti paikan päällä on mahdollista viittomakielellä.

Viimeisen parinkymmenen vuoden aikana maahanmuuttajien, eri kielisten ja eri kulttuuristen ihmisten kohtaaminen on noussut yhä yleisemmäksi aiheeksi poliisikoulutuksessa. Lotta Keski-Jyrä (2012) toi opinnäytetyöllään esille viittomakielisten huomiointien näkökulman poliisikoulutukseen. Opinnäytetyön tuote oli luentopohja, jota voi käyttää Poliisiammattikorkeakoulun koulutuksessa. Luento kertoo ytimekkäästi viittomakielisten asiakkaiden kohtaamisesta ja siihen liittyvistä käytänteistä.

Keski-Jyrän opinnäytetyö on antanut pohjaa poliisien viittomakielisten asiakkaiden kohtaamistaitoihin. Tämän lisäksi poliisin sivuilta löytyy linkki ”Jos joudut rikoksen uhriksi” (Oikeusministeriö 2017) viittomakieliseen videosarjaan. Vuoden 2015 viittomakielilaki (359/2015) sanoo: ”Viranomaisten on toiminnassaan edistettävä viittomakieltä käyttävän mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään”, joten tekemistä vielä riittää.

2 TYÖN TAUSTAA

2.1 Viittomakielinen käännöspankki poliisiviranomaisen kenttätyöhön

Opinnäytetyöni keskiössä oli toteuttaa viittomakielisiä käännöksiä poliisin usein käytämistä fraaseista ja ilmaisuista, jotka voisivat siirtyä hyötykäyttöön poliisin asiakas-kohtaamistilanteisiin. Aiheeni lähti liikkeelle poliisin ”liikennetulkista”, joka on poliisin mukana oleva vihko, jossa liikennevalvontaan liittyviä ilmaisuja on käännetty viidelle eri kielelle (Pennanen 2017).

Produktini on käännöspankki suomesta suomalaiseen viittomakieleen, joka sisältää 24 käännöskokonaisuutta poliisin asiakaskohtaamistilanteissa käyttämistä fraaseista. Kurkinen (2014, 175) kirjoitti, että poliisin työhön tuotavissa mobiiliteknologisissa apuvälineissä poliisit kokivat tärkeämmäksi helppokäyttöisyyden kuin hyödyllisyyden. Käännöspankkiproduktini tavoittelee intuitiivisuutta, jotta poliisin olisi helppo ottaa se käyttöön apuvälineenä työtilanteissa, vaikka hänellä ei olisikaan useasti kuuroja asiakkaita. Käännöspankkia olisi tarkoitus käyttää tilanteissa, jossa poliisi saa kenttätyössä kuuron viittomakielisen asiakkaan, jolta pitää saada lisätietoa tai hänelle pitää antaa ohjeistuksia.

Yleensä tulkki kutsutaan paikalle poliisilaitokselle, mutta on myös tilanteita, jossa tulkkausta tarvitaan tutkinnan alkuvaiheissa, esimerkiksi rikospaikalla tai tieonnettomuuspaikalla (Colin & Morris 2001, 28). Tulkkausta näissä tilanteissa voi järjestää myös etänä mobiilisovellusten avulla (Mela 2018). Jos tulkkausta ei ole järjestetty, eikä poliisilaitokselle kuljetettu kiinniotettu ole voinut kommunikoida kenenkään kanssa, hän voi olla hätäisessä tai hämmentyneessä tilassa (Colin & Morris 2001, 30). Produktini voisi olla tilannetta edistävä apuväline tällaisissa skenaarioissa.

Täyttä yhteisymmärrystä vuorovaikutuksessa ei voi luoda pelkästään käännöksillä, eikä käännökset tai pelkkä kielitaito voi korvata pätevää tulkkia (mt., 26). Työni produkti pyrkii toimivaksi apuvälineeksi tilanteisiin, joissa asiaa voi edistää viittomakielillä käännöksillä ja esimerkiksi ei-kielellisillä viestintämenetelmillä. Poliisi voisi käyttää käännöspankkia antaakseen asiakkaalle käskyjä tai kysyäkseen lisätietoa tietyistä asioista.

Opinnäytetyöni produktina tehty käännöspankki on demoversio, jonka tarkoituksena on kokeilla käännöspankin toimivuutta ideana ja kehitellä menetelmiä, joilla toimivan vastaavan käännöspankin voisi luoda. Työni on suunnattu poliisiorganisaatiolle ja sitä kautta myös poliiseille ja poliisiksi opiskeleville, sillä se antaa eväitä kielellisen saavutettavuuden toteuttamiseen ja kuurojen vuorovaikutustarpeiden huomioimiseen poliisin työtilanteissa. Työni on myös kiinnostava tulkeille ja tulkkiopiskelijoille, sillä se käsittelee kääntämisen teoriaa ja antaa käytännön esimerkkejä viittomakielelle kääntämisestä.

2.2 Kuurot Suomessa

Suomalaisen kuurojen yhteisön voi tulkita syntyneen vuonna 1846, kun Porvooseen perustettiin ensimmäinen kuurojenkoulu. Sen jälkeen kuurojenyhdistyksiä perustettiin eri puolille maata ja myöhemmin vuonna 1905 perustettiin yhdistyksistä muodostuva etu- ja asiantuntijajärjestö Kuurojen Liitto ry. (Jokinen 2000, 79.) Kuurojen Liiton verkkosivuilla (Kuurojen Liitto 2018) sanotaan, että Suomen viittomakieliä käyttää arviolta 4000–5000 kuuroa tai huonokuuloista.

Viittomakielisyys ei ole välttämättä kuurouden määrittämää. ”Viittomakieliset määrittelevät itsensä kieli- ja kulttuurivähemmistöksi. [--] Viittomakieliset voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.” (Kuurojen Liitto 2018.) Viittomakielisiä kuuroja kutsutaan kuuroiksi tai viittomakielisiksi.

Kuuroja voi kutsua sekä kuuroiksi että viittomakielisiksi. Yhteisön ulkopuoliset varovat joskus aivan turhaan sanan kuuro käyttöä. Kuurojen yhteisössä se koetaan neutraaliksi sanaksi. Sitä vastoin nimitykset kuulovammainen ja vanhakan-tainen ilmaus kuuromykkä voidaan kokea loukkaavina. (mt.)

Viittomakielet eivät ole kansainvälisiä ja Suomessa itsessään on kaksi virallista viittomakieltä: suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli. Kuuroja suomenruotsalaisen viittomakielen käyttäjiä on arviolta noin 90 ja Unescon kriteerien mukaan kieli onkin uhanalainen. (Kotimaisten kielten keskus 2018.)

Suomessa asuu myös kuuroja, jotka eivät ole natiiveja suomalaisia. Ryhmä on pieni, joten heitä ei ole jaettu eri alakategorioihin, sen sijaan heitä kutsutaan yleisesti kuuroiksi maahanmuuttajiksi. (Savulahti 2012, 7.) Kuurojen Liiton arvio heidän määrästä oli noin 120 henkilöä vuonna 2010 (Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 21). Kuurot maahanmuuttajat ovat ryhmänä erittäin heterogeeninen ja sen näkee myös siinä, että osa heistä pysyy maassa vain hetken, esimerkiksi opiskelujen tai työn takia, ja osa heistä taas päättyy pysymään maassa ja hakemaan Suomen kansalaisuutta. Kuuroilla maahanmuuttajilla ei ole velvoitteita olla Kuurojen Liiton tai kuurojen yhdistysten kanssa tekemisissä, eikä kattavaa rekisteriä heistä voida pitää muun muassa tietosuojaa säätelevien lakien perusteella. (Marika Rönnerberg, Henkilökohtainen tiedonanto 4.4.2018.)

3 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA -MENETELMÄT

Opinnäytetyöni pyrki vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaisia viittomakielisiä käännöksiä voi hyödyntää poliisin asiakaskohtaamistilanteissa?
2. Mitä kääntämisen teorioita voi käyttää poliisikontekstin kääntämisessä?
3. Millainen on intuitiivinen 'puhuttu kieli – viitottu kieli' käännöspankki poliisin asiakaskohtaamistilanteisiin?

Tuotin opinnäytetyöni yhteydessä tuotteen, jolloin opinnäytetyöni on toiminnallinen (Vilka & Airaksinen 2003, 51). Työni on tutkimuksellista kehittämistyötä, sillä se on uuden tuotteen ja palvelun kehittämistä, jossa etsitään käytännön parannuksia ja uusia ratkaisuja (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 18–19). Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmiä ovat toimintatutkimus, innovaatioiden tuottaminen ja teemahaastattelu (mt.).

3.1 Toimintatutkimus

Toimintatutkimus tähtää kehittämään käytännötoimintatapoja työpaikalla jonkin muutoksen aikaan saamiseksi. Toimintatutkimuksessa kehittämisen kohteina voi olla esimerkiksi työyhteisön toimintatavat ja työntekijöiden toimintatilanteet. Lähestymistapana toimintatutkimus keskittyy siihen, että miten asioiden pitäisi olla, eikä vain siihen, että miten ne nyt ovat. (mt., 58–59.)

Toimintatutkimus on osallistavaa tutkimusta, jossa tutkija on yhteisössä herättämässä keskustelua ilmiöstä ja sen aikaansaamisesta. Se soveltuu hyvin työmenetelmien, työkäytänteiden ja sosiaalisten käytänteiden kehittämiseen. Toimintatutkimuksen kautta voidaan tarjota työyhteisölle uusia näkökulmia ja uusia ongelmanratkaisutapoja. (mt., 59–62.) Pyrin työlläni tarjoamaan poliisille uusia tapoja viittomakielisen saavutettavuuden lisäämiseen. Tuotteeni kehittämisprosessiin liittyy vahvasti poliisiviiranomaisen näkökulman huomioiminen ja haastatteluprosessinikin oli osallistavaa

toimintatutkimusta, sillä ideoimme käännöspankin toimivuutta yhdessä haastateltavan kanssa.

3.2 Innovaatioiden tuottaminen

Innovaatio on esimerkiksi uusi tapa, idea, tuote tai prosessi, jota voi muun muassa hyödyntää kaupallisesti (Oxford University Press 2018). Innovaatiot voidaan jakaa prosessi-innovaatioihin ja tuote- ja palveluinnovaatioihin, johon oma kehittämistyöni kuuluu. Innovaatiot voivat olla radikaaleja ja maailmaa mullistavia, joiden aikajänne on pitkä, tai vähittäisin muutoksina syntyviä innovaatioita, joissa uutta kehitetään jo olemassa olevan pohjalta. (Ojasalo ym. 2014, 82–83.) Tuotteeni perustuu viittomakielelle kääntämiseen, mutta tutkin käännöksen mahdollisuuksia uudenaikaisessa käyttöympäristössä, jolloin työni on innovaatiomaista.

Innovaatioprosessiin kuuluu konseptointi ja ratkaisuiden muodostaminen ja edelleen kehittäminen. Innovaatioprosessi ei ole pelkkää tuotekehittämistä, vaan siihen liittyy esimerkiksi yhteistyöverkostojen kehittäminen, tuotteen huolto ja markkinointi, sekä jatkuva parannus- ja kehitystyö. Innovaatio ei ole koskaan täysin valmis. (mt., 82–87.) Opinnäytetyössäni käännöspankin kehittäminen on innovaation tuottamista, mutta demotuotteena käännöspankki ei ole valmis ja lopullinen tuote, vaan lähinnä kehittämistyön aloitus, jossa kehitän mahdollisen tulevan tuotteen konseptia.

Kääntäjät ja tulkit toimivat ammattilaisina työkentällä ja heidän pitää omata kykyjä myydä palveluaan. Käännös- ja tulkkaukspalvelut määritellään yleisesti asiantuntijapalveluksi, mutta liiketalouskirjallisuudessa kääntämistä ja tulkkausta ei kuitenkaan lasketa asiantuntijapalveluiksi, vaikka ne täsmäävätkin kaikkiin asiantuntijapalvelun vaatimuksiin (Aarikka-Stenroos 2010, 11). Asiantuntijapalvelua tilatessa yleisesti asiantuntija tietää paremmin, mitä tilaaja tarvitsee, kuin tilaaja itse. Asiantuntija ratkaisee tilaajan ongelmia nimenomaan innovaatioprosessin lähestymistavalla (Ojasalo ym. 2014, 82–87). (Aarikka-Stenroos 2010, 3–11.)

3.3 Haastattelu

Haastattelin produktiani varten vanhempi konstaapeli Marianne Melaa Helsingin poliisilaitokselta. Haastattelu oli teemahaastattelu, jonka tarkoitus oli kartoittaa käännettävä materiaalia mahdollisimman tarkasti. Haastattelussa keräsin tarvittavan sanaston ja fraasiston ja niihin liittyvät intentiot ja sävyt, jotka myöhemmin käännsin viittomakielelle. Käytin haastattelumenetelmänä puolistrukturoitua teemahaastattelua (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63), jolla takasin saavani tarvittavan materiaalin, mutta pystyin joustamaan saadakseni erityishuomioita ja kommentteja, joita en runkoa valmistellessa itse osannut huomioida. Haastattelurunkoni on LIITE 2.

Haastattelu oli asiantuntijahaastattelu, jossa selvitin haastateltavan oletettuja tietoja tietystä asiasta (Alastalo, Åkerman & Vaittinen 2017, 218). Tiesin, että vanhempana konstaapelina haastateltavani olisi selvitettävän sanaston ja niihin liittyvien vuorovaiikutustilanteiden ammattilainen. Haastattelu toteutettiin yksilöhaastatteluna, joka oli opinnäytetyön kannalta sopivin haastattelumuoto, sillä pystyin perehtymään aiheeseen perusteellisesti yhden haastateltavan kanssa (Hirsijärvi & Hurme 2001, 61–63).

Haastattelut ovat joustavia, sillä niissä voi oikaista väärinkäsityksiä, selventää sanamuotoja ja käydä keskustelua tiedonantajan kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 84–86), joten se on hyvä aineistonkeruumenetelmä opinnäytetyöhöni. Aineiston käsittely oli helppoa, sillä pystyin haastattelutilanteessa keräämään tarvittavat lauseet ja käymään ne läpi haastateltavan kanssa. Aineiston analyysi ja sen käyttöön siirtämisen pohtiminen alkoi jo haastattelutilanteessa, jolloin pystyin esittämään tarkentavia kysymyksiä kerättävistä fraaseista. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 136.)

4 POLIISI JA SAAVUTETTAVUUS

Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (27/2016, artikla 13.) määrittelee, että sopimuspuolten pitää varmistaa vammaisten henkilöiden oikeussuoja yhdenvertaisella saavutettavuudella. Tätä voidaan edistää esimerkiksi menettelyiden mukautuksilla, jotka helpottavat heidän pääsyä osallistu-

miseen kaikkiin oikeudellisiin menettelyihin, suorana tai välillisenä osallistujana, tutkintavaihe ja muut valmisteluvaiheet mukaan lukien.

Viranomaisilla on velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta toiminnassaan, eli heidän kuuluu arvioida yhdenvertaisuuden toteutumista ja heidän on ryhdyttävä toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden edistämiseksi toiminnassaan. Edistämisen kuuluu olla kyseisen viranomaisen toimintaympäristöön tarkoituksenmukaista, voimavarat, toimintaympäristö ja muut olosuhteet huomioon ottaen. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, 5 §.) Viranomaisten kuuluu tehdä kohtuullisia mukautuksia, jotta jokainen voi asioida ja saada tarjottua palvelua yhdenvertaisesti (mt., 15 §).

Poliisien viranomaisina kuuluu siis edistää asiakkaiden oikeusturvaa ja tasavertaista saavutettavuutta. Poliisien täytyy työssään hallita käytännön taitojen lisäksi sosiaalisia taitoja. Taitava kommunikoiija pystyy välittämään viestiä vastaanottajalle, vaikka tämä olisi kuuro, ei jakaisi yhteistä kieltä, olisi päihteiden vaikutuksenalaisena tai ei ymmärrä poliisien asiakaskohtaamisprosessia. (Glenn, Panitch, Barnes-Proby, Williams, Christian, Lewis, Gerwehr & Brannan 2003, 120.)

4.1 Viittomakielinen saavutettavuus

Tasa-arvoinen viestintä tai kohtelu ei tarkoita sitä, että viestintä tai kohtelu olisi kaikille identtistä. Poliisin on turha puhua asioita kuuroille asiakkaalle, joka ei pysty lukemaan kyseistä kieltä huulilta. (mt., 136–137.) Tällaisilla tilanteissa vaaditaan, että poliisi järjestää tilanteeseen tulkkauksen tai tilanteessa viestitään toisella keinolla, esimerkiksi kirjoittamalla.

”Viranomaisten on toiminnassaan edistettävä viittomakieltä käyttävän mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään” (Viittomakielilaki 359/2015, 3 §). Viranomaisten on järjestettävä kääntäminen tai tulkkaminen, muun muassa viittomakielelle, tilanteessa, jossa asia on viranomaisen aloitteesta vireille pantu (Hallintolaki 434/2003, 26 §). Vuoden 2015 viittomakielilaki (359/2015) kokoaa lait, jotka ohjaavat viittomakielisten kielellisten oikeuksien toteutumista. Jos tulkkaus tai kääntäminen ei ole viranomaisten järjestämää, noudatetaan vammaisten henkilöi-

den tulkkauspalvelulakia (133/2010). (Viittomakielilaki 359/2015, 4 §.) Viittomakielisten oikeus tulkkaukseen on määritelty myös perustuslaissa (731/1999, 17 §).

4.2 Unity project

Poliisiammattikorkeakoulu on mukana kansainvälisessä Unity-projektissa, jonka tarkoituksena on luoda mahdollisuuksia poliisien ja kansalaisten välisen viestinnän ja yhteistyön kehittämiseksi (Unity Project 2018.) Unityn tavoitteena on kehittää välineitä, prosesseja ja teknologisia eväitä poliisien käyttöön.

Yksi keskeinen teema Unityn kehittämisprosessissa on vähemmistöryhmien huomiointi poliisityössä. Vähemmistöihin keskittyminen herätti huomiota heti opinnäytetyön suunnittelun alussa, jolloin Poliisiammattikorkeakoulu päätti liittää työnsä osaksi Unity-projektia. Ajatuksena oli antaa demotuotteesta ideoita projektille, sekä mahdollisesti liittää viittomakielinen käännöspankki Unityn kehittämään ohjelmistoon.

Opinnäytetyön tilaajan edustaja projektipäällikkö Olavi Kujanpää esitteli puolestani tuotetta sen alkuvaiheissa Unityn järjestämässä seminaarissa Leedsissä, sekä Euroopan poliisiakatemiaan (CEPOL) kurssilla. Esittelin tuotteeni noin kolmen minuutin pituisella videolla (LIITE 1). Videossa selostin aluksi projektini tarkoitusta ja kerroin kompaktisti sen toteutumisesta. Liitin videoon myös neljä alustavaa käännöstä käännöspankin fraaseista. Aikataulullisista syistä opinnäytetyön produkti ei päätenyt Unity-projektin kehitystyöhön, mutta tuotteen esittely herätti keskustelua ja toi näkyvyyttä viittomakieliselle saavutettavuudelle kansainvälisesti.

5 KÄÄNTÄMINEN JA KÄÄNNÖSPANKKI

Vastaavia työtilanteisiin tuotavia käännöspankkeja, jotka olisivat kaikille avoimia ei ole tehty. Vastaavanlainen työ on esimerkiksi Lehtosen ja Töllin vuonna 2018 valmistuva fraasipankki kaksikieliselle työpaikalle (Lehtonen & Tölli 2018). Viittomakielisiä fraaseja löytyy esimerkiksi myös Suomen viittomakielten verkkosanakirja Suvista (Suvi 2018).

5.1 Kääntämisen teoria

Käännös ei ole koskaan täysin samanlainen kuin lähdeteksti. Käännös on aina tulkin-
taa, kuten D. G. Rosetti mainitsi jo 1874 ”Käännös on ehkä suurin kommentoinnin
muoto.” (Nida 2012, 141.) Käännöstä tai käännöspankkia tehdessä täytyy miettiä,
minkälaista vastaavuutta lähdetekstin ja käännöksen välillä tavoittelee.

Ekvivalenssilla tarkoitetaan lähtötekstin ja käännöksen vastaavuutta (Reiss & Ver-
meer 2014, 29). Käännöksen tilaajan kuuluu antaa kääntäjälle toimeksiannon ku-
vauksen (translation brief), joka kertoo kääntäjälle käännöksen käyttötarkoituksen ja
tarkoitettun kohdeyleisön. Käännös kuuluu tehdä sellaisella tavalla, että sen suunni-
teltu käyttäjä voi käyttää sitä toimivasti halutussa tilanteessa haluamallaan tavalla.
(Conlon & Napier 2004, 144.)

Nida kirjoittaa, että kääntämisessä on kaksi keskeistä ekvivalenssiteoriaa: formaali ja
dynaaminen ekvivalenssi. Formaali ekvivalenssi keskittyy itse viestin muotoon ja si-
sältöön. Tällaisessa käännöksessä tavoite on se, että viesti on kohdekielellä ja läh-
dekielellä mahdollisimman vastaava. Tällöin kohdekielisen viestin täysin ymmärtä-
minen vaatisi ymmärrystä lähdekielestä ja -kulttuurista. (Nida 2012, 129-130.)

Dynaamisessa ekvivalenssissa taas painotetaan viestien vastaavuuden sijaan vas-
taanottajan reaktioon viestiä vastaanottaessa (Hytönen & Rissanen 2006, 17). Tällai-
nen käännös tähtää siihen, että kohdekielisen viestin ja vastaanottajan välinen suhde
on lähes vastaava kuin lähdekielisen. Käännös, jossa on dynaaminen ekvivalenssi, ei
vaadi vastaanottajalta ymmärrystä lähdekielen kulttuurista tai kontekstista. (Nida
2012, 129.)

Formaalin ja dynaamisen ekvivalenssin väliltä löytyy erilaisia asteita, joissa on erinäi-
siä päällekkäisyyksiä näistä kahdesta ääripäästä (mt., 130). Esimerkiksi semanttinen
ekvivalenssi, joka välittää lähdetekstin merkitystä, mutta ei viestin muotoa ja funktio-
naalinen ekvivalenssi, joka keskittyy lähtötekstin ja käännöksen funktioon, eli tehtä-
vään. (Hytönen & Rissanen 2006, 18–19.)

Ekvivalenssityypit voivat olla teoreettisina käsitteinä erittäin ongelmallisia. Esimerkiksi dynaaminen ekvivalenssi riippuu paljon viestin olosuhteista ja viestin ekvivalenssin, eli vastaanottajien reaktioiden vastaavuuden toteaminen voi olla jopa mahdotonta. (Vehmas-Lehto 1999, 91.)

Gideon Toury (Toury 1995, 23–24) toi esille sen, että käännosteorian termistö voi olla hämäävä ja tutkimusten eriävät lähestymistavat termistön käyttöön johtavat virheellisiin tuloksiin. Käännosteoriat jaetaan yleisesti lähtöteksti- ja kohdetekstikeskeisiin teorioihin (mt.; Hytönen & Rissanen 2006, 70). Viittaan työssäni ekvivalenssiteoriaan, jos käännos on lähtötekstikeskeinen ja skoposteoriaan, jos käännos on kohdetekstikeskeinen, sillä haluan korottaa lähestymisnäkökulmieni eroja kyseisissä kohdissa.

Skoposteoriolla viitataan käännoksen skopokseen, eli sen tarkoitukseen (Reiss, Vermeer 2014, 86). Skoposteoriassa keskitytään nimenomaan kohdekielisen viestin tarkoitukseen ja funktioon, eikä niinkään lähdekieliseen viestiin. (Vermeer 1989, 191–192; Hytönen & Rissanen 2006, 20, 71.) Skopos määrittyy aina sen mukaan, että kenelle käännos on tarkoitettu ja mikä sen funktio on. Tekstin alkuperäinen skopos voi olla eroava käännoksen skopoksesta, esimerkiksi poliittisen tekstin tarkoitus voi olla informoida ja vaikuttaa, mutta sen mahdollinen käännos voi tähdätä esimerkiksi vain informoimaan (Vehmas-Lehto 1999, 94). Kääntäjä asiantuntijana tunnistaa skopoksen kulloisenkin toimeksiannon vaatimuksista. (Vermeer 1989, 191–192.)

Käännettävä materiaali on yleensä luotu lähtökieli ja -kulttuuri mielessä, sillä yleensä lähdetekstin luoja ei ole tietoinen kohdekielen teksteistä tai kulttuurista. Kohdekielistä funktiota tavoitellessa kääntäjä ei toimi pelkästään kielestä toiseen koodaajana, vaan myös kulttuurin välittäjänä ja kääntäjänä. (mt., 192–198.) Viesteillä on aina jokin tarkoitus, ja kääntäessä skoposteorian mukaan, käännoksen tarkoituksen saavuttaminen on tärkeintä. Skoposteoriassa noudatetaan sääntöä: ”toiminta on sen tarkoituksen määrittämää” (Reiss & Vermeer 2014, 89–90.)

5.2 Kääntäminen poliisi- / oikeuskontekstissa

Tarkoitan työssäni poliisikontekstilla kielenkäyttötilanteita, jotka liittyvät poliisin työhön ja oikeuskontekstilla kielenkäyttötilanteita, jotka liittyvät oikeusjärjestelmään. Poliisi-

konteksti voi osua oikeuskontekstiin, varsinkin jos poliisi kuulustelee tai esimerkiksi kertoo asiakkaalle hänen oikeutensa kiinniotettuna (LIITE 3), mutta poliisikonteksti sisältää myös kevyempää kielenkäyttöä, joka ei ole suoranaisesti sidoksissa oikeuskontekstiin.

Oikeustulkkauksen alalla esimerkiksi Gonzáles, Vásquez & Mikkelson (1991) puhuvat juridisesta ekvivalenssista, joka tarkoittaa lähde- ja kohdeviestin vastaavuutta, jossa välittyy kaikki lähdeviestin ”elementit ilman muokkausta, yhteenvetoa, poistoja tai lisäyksiä, säilyttäen samalla lähdeviestinnän tyylin, tason, sävyn ja puhujan intention”. Isolahti kirjoittaa osuvasti, että juridisen ekvivalenssin saavuttaminen ei luultavasti ole mahdollista, mutta siihen kuitenkin pitäisi pyrkiä. (Isolahti 2013, 44–45.)

Kääntäminen ja tulkkaus on asiantuntijapalvelua, joka automaattisesti luo palvelutilanteisiin valta-asetelmia. Asiantuntijan ja hänen palvelunsa tarvitsijan välillä on valtasuhde, jossa palvelun tarvitsija voi olla haavoittuvassa asemassa. On tutkittu, että tulkkauksessa yksi tärkeimmistä seikoista on se, että asiakas voi luottaa tulkkiin. Luottamuksen tarve korostuu oikeuskontekstissa, sillä henkilöiden oikeusturva on vaakalaudalla. (Mulayim & Lai 2017, 47–49.)

Oikeuskontekstissa poliiseilla ja kuulustelijoilla on tapana tarkoituksenmukaisesti esittää asiat neutraalisti ja epäjohdattelevasti. Esimerkiksi koskettamiseen ja väkivaltaan liittyviä sanoja ei käytetä suoraan, jotta kysymys ei olisi johdatteleva. Tällaisessa tilanteessa viittomakielen tulkki joutuu joko viittomaan neutraalin, ehkä vaikeammin ymmärrettävän verbin tai kysymään selvennystä kysymykseen. (Napier, McKee & Goswell 2010, 130.)

Kääntäminen viittomakielelle oikeuskontekstissa voi aiheuttaa sanastollista dilemmaa, sillä viittomakielissä on tapana olla vähemmän kategorialla määritteleviä termejä kuin puhutuissa kielissä. Esimerkiksi ”ase”, ”väkivalta” ja ”häiriköinti” ovat sanoja, joiden kääntäminen liian neutraalisti, tai esittäminen suomeksi sormiaakkosilla, voi johtaa ymmärryksen menettämiseen, kun taas esimerkkien listaaminen yleisen tarkoituksen kehittämiseksi voi olla johdattelevaa ja yhden yleispätevän viittoman valitseminen voi aiheuttaa väärinymmärryksiä ja niin edelleen. (mt., 131.)

5.3 Viittomakielinen käännös

Viittomakielet ovat luonnollisesti kehittyneitä vähemmistökieliä, joita tuotetaan käsien ja vartalon liikkeillä, sekä kasvojen eleillä, joita ovat kulmakarvojen asennot, katse, silmien liikkeet ja suun liikkeet. Viittomakielet eivät ole kansainvälisiä, eivätkä ne ole apuvälineeksi kehitettyjä tekokieliä. Viittomakielen viittomat tai sanajärjestys eivät vastaa puhuttujen kielten kielioppia tai sanajärjestystä, eikä niillä ole kirjallista muotoa, mutta niitä voi silti ilmaista erilaisissa tyyllajeissa, esimerkiksi asiatyyllissä, arkityyllissä, runollisessa tyyllissä ja niin edelleen. Luonnolliset kielet ovat produktiivisia, eli niillä pystyy tuottamaan loputtomasti uusia ilmaisuja ilman niiden erikseen oppimista. Suomalaisen viittomakielen aseman parantuminen on johtanut siihen, että kieli on mukautunut uusiin tarpeisiin. Esimerkiksi kuurot nuoret opiskelevat nykyään enemmän yliopistoissa ja koulutautuvat erilaisiin ammatteihin, jolloin kieli on mukautunut näiden ympäristöjen uusiin tarpeisiin ja muun muassa uusia viittomia on kehitetty. (Jantunen 2003, 20–21; Malm, Östman 2000, 10–25.)

Viittomakielet eivät noudata puhuttujen kielten kielioppia, joten viittomakielelle kääntäminen vaatii joskus esimerkiksi lauserakenteiden uudelleen järjestelyä. Uudelleen järjestelyä voi olla esimerkiksi kyllä–ei kysymyksen kääntäminen viittomakielelle siten, että kysymykseen vastaajan kielteinen vastaus vastaa merkitykseltä alkuperäisen kysymyksen ”kyllä” vastausta. Tällaisissa tilanteissa voi tulla väärinymmärryksiä, jos esimerkiksi lauseen ”Onko niin, että et lyönyt häntä?” kääntää muotoon ”Onko niin, että löit häntä?”. Kuulevat vastaanottajat näkevät kuuron nyökkäilevän tai pudistelevan päätänsä ja voivat päätyä olettamaan, että vastaus on suuntaan tai toiseen erilainen, kuin kuuron intentio. (Napier, McKee & Goswell 2010, 131.) Tulkkauksessa ja kääntämisessä voi tulla vastaan tilanteita, joissa näiden väärinymmärrysten välttäminen on erittäin tärkeää.

Kääntämisen teoriassa ajatus siitä, että käännös pitäisi tehdä omalle äidinkielelle on suhteellisen uusi normi. Ideaalissa tilanteessa kääntäjä on kaksikielinen ja kääntää toisesta äidinkielestä toiseen. Tämän toteutuminen on todettu harvoin tapahtuneeksi. (Pokorn 2000, 67–69.) Viitotuissa kielissä tilanne voi olla nykypäivänä tosin eroava, sillä viittomakielinen henkilö alkaa oppia valtakieltä toisena kielenä viimeistään kouluun mennessä (Jokinen 2000, 81).

Myös kuurot henkilöt voivat toimia kääntäjinä ja tulkkeina. Kuurot tulkit ovat äidinkieltään viittomakielisiä tulkkikoulutuksen käyneitä ammattilaisia. Kaksikielisyys viittomakielen ja kirjoitetun kielen välillä edistää tekstin oikeakielisyyttä ja kokemus kuurojen kulttuurista edistää kulttuuriin sopivaa kääntämistä. (Boudreault 2005, 323–347.) Kuurojen kääntäjien tuottamat käännökset ovat yleensä viittomakielisten saavutettavuutta edistäviä tekstejä. Tällaisia käännöksiä voi tehdä useammalla eri tavalla: kirjoitetusta kielestä viitottuun kieleen, viitotusta kielestä toiseen viitottuun kieleen, viitotusta tai kirjoitetusta kielestä kansainväliseen viittomaiseen, tai viitotusta tai kirjoitetusta kielestä viitottuun kieleen, jossa on lisätty kontekstia kuuroille henkilöille, joilla ei ole vahva osaaminen viittomakielestä. (mt., 323–347.)

Suomessa tällaisia käännöksiä on tehty jo useampia, esimerkiksi: Jos joudut rikoksen uhriksi (Oikeusministeriö 2017), Eduskunnan oikeusasiamies -sivuston viittomakieliset videot (Eduskunnan oikeusasiamies 2018), Kelan viittomakieliset sivut (Kansaneläkelaitos 2018) ja Hoitopaikanvalinta.fi, sekä Vårdenhetsval.fi (Rajat ylittävän terveydenhuollon yhteyspiste, Kansaneläkelaitos, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, sosiaali- ja terveysministeriö 2018).

6 KÄÄNNÖSPANKKI-PRODUKTIN KUVAUS

6.1 Poliisin haastattelu ja fraasien kerääminen

Tapasin vanhempi konstaapeli Marianne Melan 13.3.2018 Malmin poliisitalolla. Olin informoinut häntä lyhyesti opinnäytetyöni tavoitteesta ja haastattelun sisällöstä, joten hän oli valmistautunut haastatteluun hyvin ja miettinyt sekä listannut työssä käyttämiään fraaseja ennen haastattelua.

Olin asennoitunut termistöön ja haastattelun sisältöön käymällä läpi sanastoa ja dialogiesimerkkejä Svetlana Myhkyrän *Asioimistulkin käsikirjasta* (Myhkyrä 2011, 53–68, 163–175). *Asioimistulkin käsikirjassa* oli esimerkkejä dialogista, mitä voi käydä poliisilaitoksella ja siihen oli listattu termejä, jota käytetään poliisikontekstissa. Sovelsin

näitä esimerkkejä ja hahmottelin itselleni tilanteita, joissa poliisi kohtaa asiakkaita kenttätyössä ja niissä käytettävää sanastoa.

Lähestyin aihetta pohdinnalla ja haastattelurungolla (LIITE 2). Kävimme haastattelussa läpi pääosittain Melan valmiiksi listaamia fraaseja ja niiden merkitystä, käyttötarkoitusta ja soveltuvuutta käännöspankkiin. Esimerkiksi käänнос 21:

21. Suoritamme sinulle turvallisuustarkastuksen. Onko sinulla mukanas mitään aseita, neuloja tai teräviä esineitä? (LIITE 3.)

Turvallisuustarkastus tarkoittaa sitä, että asiakkaan taskut tyhjennetään tavaroista ja hänet tarkastetaan vaarallisten esineiden varalta. Tarkastuksessa voidaan myös poistaa vyö ja kengät, jos asiakas on väkivaltainen tai itsetuhoinen. (Mela 2018.) ”Turvallisuustarkastus” termin ymmärtäminen käytännössä on oleellista viittomakieliselle käänökselleni, sillä kuvailen käänöksessä turvallisuustarkastuksen prosessia.

Käänöksinä tehdessä on tärkeää, että käännettävän sisällön lisäksi tietää muut intenciot, kuten millaisella sävyllä tietyt asiat ilmaistaan. Haastattelussa pystyin havainnoimaan myös, kuinka asioita sanotaan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 86). Pääosin käännettävien fraasien sävyt olivat neutraaleja, mutta esimerkiksi 3. käänöksessä kuuluu olla rauhoitteleva ja selkeä sävy, sillä asiakas voi olla kiihtynyt.

3. Olemme poliisista ja selvitämme asiaa. Ole rauhallinen ja odota hetki. (LIITE 3.)

Kun poliisi antaa sakkorangaistuksen asiakkaalle, kuuluu hänen selittää, mistä rikkomuksesta sakko on annettu (Mela 2018). Tämä ei kuitenkaan ole helposti toteutettavissa poliisin ja kuuron asiakaskohtaamistilanteessa, eikä käänöksinä jokaisesta mahdollisesta rikkomuksesta kannata tehdä, sillä käännöspankin koko kasvaisi valtavaksi. Päädyimme ratkaisuun, että käänнос 24. on yleispätevä sakko-ohjeistus, joka on muotoiltu niin, että poliisi voi käyttää sitä vain tilanteissa, jossa asiakas on voinut saada tiedon rikkomuksesta toisella tavalla, esimerkiksi kirjoitetulla suomella.

24. Saat tekemästäsi rikkomuksesta sakkorangaistuksen. Sinulla on kuukausi aikaa maksaa sakko. Sinulla on viikko aikaa vastustaa sakkoa käräjäoikeuteen. Muista käyttää viitenumeroa, kun maksat sakkoa. (LIITE 3.)

Poliisi voi työssään kohdata usein tilanteita, jossa asiakas tarvitsee sairaanhoitoa. Mela oli listannut erilaisia ohjeistuksia ja kysymyksiä, jotka liittyvät tällaisiin tilanteisiin. Jos lauseet olisi käännetty yksitellen näissä muodoissa, käännöspankista olisi voinut kasvaa liian iso tuote, joka olisi haitannut sen intuitiivisuutta ja nopeakäyttöisyyttä, joten päädyimme yhdistämään muutamia lausekokonaisuuksia. Esimerkiksi:

10. Olemme soittaneet lääkärille. Nyt odotamme ambulanssia tai lähdemme sairaalaan.
11. Onko sinulla sairauksia tai käytätkö lääkitystä? Voitko kertoa mitä tai näyttää lääkkeesi. (LIITE 3.)

Edellä mainitut lausekokonaisuudet eivät välttämättä ole hyödyllisiä kovin hektisissä tilanteissa, mutta ohjeiden yhdistäminen tämän tyyliä yhteen videoon voi edistää tilanteen etenemistä.

6.2 Kääntämiseen valmistautuminen

Tein käännöstyön valmistelun ilman itseni videointia, sen sijaan merkitsin valitsemani käännösratkaisut muistiin glosseina. Glossaaminen on tapa, jolla viittomakieltä voi merkata muistiin kirjoittamalla viittomien perusmerkitystä vastaava sana, eli glossi, isoilla kirjaimilla ylös. (Savolainen 2000, 192–195.) Käännettyä viittomakieltä voi tallentaa videolle tai sanaglossein paperille (Hytönen & Rissanen 2006, 109). Kirjoitin itseäni varten jokaiselle käännökselle vapaamuotoiset glossit, joista alla esimerkkinä käänнос 12.

12. Ajokortti ja rekisteriote.
 - AJO-KORTTI – AUTO-REKISTERI-OTE – ANNA. (LIITE 3.)

Glossit voivat olla hyvä tapa välittää käsitystä viitotusta tekstistä toiselle viittomakieltä osaavalle henkilölle, sillä niihin voi halutessaan merkata tarkasti viittomien paikanukset, osoitukset ja jopa katseen käyttö. Työssäni tein glossit itselleni henkilökohtaiseksi apuvälineeksi, joten niistä ei välttämättä välity lopullinen käänнос ulkopuolisen silmille.

Avasin Nidan ekvivalenssiteoriaa luvussa 5.1 ja käytin ekvivalenssiteoriaa ja ekvivalenssin eri muotoja hyödykseni käännoksissä. Käänsin lauseen 20. tavoitellen formaalia ekvivalenssia, eli lähde- ja kohdetekstin muodollista vastaavuutta, jopa melkein sanatarkkaa kääntämistä.

20. Olet kiinniotettu, epäiltynä osallisuudesta rikokseen. Viemme sinut poliisilaitokselle ja tilaamme tulkin. (LIITE 3.)

- NYT SINÄ KIINNIOTETTU, SYY ME EPÄILLÄ SINÄ MUKANA RIKOS. ME MENNÄ POLIISILAITOS, MYÖS TULKKI OTETAAN.

Tämä lause on käännetty sellaisessa muodossa, että se vaatii ymmärtämistä suomen kielestä ja/tai poliisikontekstista. ”Kiinniotettu” ja ”epäiltynä” ovat molemmat virallisia termejä, joita poliisiin kuuluu käyttää viestinnässään (Mela 2018), joten en halunnut irtaantua lähdeviestistä liikaa käännoksessäni, varsinkaan näiden kahden virallisen termin kohdalla.

Formaalin ekvivalenssin kategoriaan istuu myös niin sanottu struktuurisen ja formaalin vastaavuuden ääripää, kuin glossikäntäminen (gloss translation), joka on erittäin suora käännoismuoto, joka koittaa imitoida lähdetekstin muotoa ja sisältöä mahdollisimman tarkasti (Nida 2012, 129). Käännokseni kiinniotetun oikeuksien lukemisesta on lähes glossikäänno, ja sen sisäistäminen vaatii ymmärrystä lähdekielestä ja poliisi- ja oikeuskontekstista. Halusin, että henkilö voi tunnistaa suomen kielisen tekstin käännoksestäni, ja että poliisi voisi näyttää käännoksen asiakkaalle huoletta siitä, että käännoksestä voisi tulkita mitään ylimääräistä.

18. Teillä on oikeus olla myötävaikuttamatta sen rikoksen selvittämiseen, josta teitä epäillään. Teillä on myös oikeus olla vastaamatta poliisin kyseistä rikosta koskeviin kysymyksiin...

- TEITÄ EPÄILLÄ RIKOS. OSOITUS SELVITTÄMINEN-EDISTÄMINEN SINÄ OIKEUS HILJENTYÄ OLLA. POLIISI KYSYMYKSET LIITTYY OSOITUS RIKOS. SINÄ OIKEUS OLLA VASTAUS MITÄÄN... (LIITE 3.)

Useampi käännettävistä lauseista oli selkeä komentoviesti, jonka tarkoituksena on saada tietty toivottu reaktio vastaanottajalta. Näitä fraaseja kääntäessä mietin funktionaalista ekvivalenssia, eli lähde- ja kohdetekstin tavoitteen tai tehtävän vastaavuutta (Vehmas-Lehto 1999, 70). Esimerkiksi käännoukset 7 ja 8:

7. Seuraa meitä. Opastamme sinut perille.
8. Odota siinä. Älä poistu ennen kuin tulen takaisin. (LIITE 3.)

Käännettävissä fraaseissa on useampi kysymys tai yhdistelmä kysymyksiä, jolla poliisi koittaa selvittää lisätietoja. Näitä ovat esimerkiksi käännökset 5, 6, 9 (LIITE 3), sekä 19. Käytin muun muassa näiden lauseiden kääntämisessä skoposteoriaa ja käänsin lauseeni miettien sitä, että mitä vastakaikua poliisi kulloisellakin käännöksellä kaipaa. Tällöin keskityin vain poliisin tavoitteeseen käännöstä käyttäessä ja irtaannun vapaasti lähdeviestistä. Esimerkiksi käännöksessä 19. poliisi koittaa selvittää lisätietoja rikoksentekijästä/-jöistä:

19. Montako rikoksentekijää on? Tiedätkö missä he ovat? Voitko kuvailla tuntomerkkejä?
 - ÄSKEN TAPAHTUNUT RIKOS. OSOITUS TEKIJÄT MONTA? MISSÄ HE – TIEDÄTKÖ? VOITKO KUVAILLA MILLAISIA HE – PITKÄ, LYHYT, NAINEN, MIES, LIHAVA, LAIHA, PARTA, HIUKSET (LIITE 3.)

Käännös tarjoaa asiakkaalle mahdollisuuden näyttää poliisille tekijöiden määrä, mahdollisesti osoittaa tai kertoa heidän sijainti, sekä kuvailla heitä ikonisilla vaihtoehdoilla, jotka käännöksessä tarjoan. Poliisi ei tarvitse taitoa viittomakielestä, että hän voi ymmärtää käyttämäni kuvailevat viittomat, joita asiakas hänelle mahdollisesti kopioi.

Viittomakielet ovat ikonisia, eli niissä pystyy muodostamaan kielellisiä ilmaisuja kuvailamalla esimerkiksi jonkin tekemisen liikettä. Kielissä yleisesti voi kuvailla asioita mimikoimalla, mutta viittomakielen ikoniset ilmaisut eroavat mimikoimisesta sillä erotuksella, että ikoniset viittomat käyttävät viittomakielelle ominaisia foneemeja, eli kielen pienimpiä merkityseroja tekeviä rakenneyksiköitä (esimerkiksi äänteet ja käsimuodot) (Jantunen 2003, 27). (Taub 2001, 55–57.) Vakiintuneiden viittomien puutteesta käytin kuvailua esimerkiksi käännöksissä 14. ja 16.

14. Suoritamme testin. Puhalla alkometriin; pitkä ja voimakas puhallus.
16. Suoritamme pikahuumetestin. (LIITE 3.)

Kuvailin alkometriä käännöksessä 14. käsimuodolla, joka kuvaili alkometrin ikonista muotoa. Tämän lisäksi kuvailin eleilläni voimakasta puhallusta, joka alkometriin pitää toteuttaa. Pikahuumetestin toteutetaan ottamalla näyte kielenpäästä testilapulla (Mela

2018). Kuvailin testaustilannetta käsimuodolla, joka sopii lapun pitelemiseen ja liikkeellä, joka kuvastaa näytteen ottamista, sekä näyttämällä kieleni tavalla, miten se testaustilanteessa näytettäisiin.

6.3 Käännösten kuvaaminen

Noudatin käännöksiä kuvatessa Kotimaisten kielten keskuksen (Kotus) viittomakielten lautakunnan tekemää ”Laatua viittomakielelle kääntämiseen” (2015) -teoksen ohjeita käännösten tallentamisesta. Ohjeet neuvovat tavoittelemaan hyvälaatuista videomateriaalia, jossa on huomioitu selkeyttävät tekijät, kuten viittojan käsialan koko, viittojan vaatetus ja niin edelleen. Video kannattaa rajata noin viittojan vyötärön alapuolelta ja jos videot olisivat tekstitettyjä, niille pitäisi jättää tilaa. Videokuva on kaksiulotteista ja se pitää huomioida materiaalia kuvatessa. Jotkut viittomat ja ilmaiset suuntautuvat kameraa päin, joten niitä kuuluu muokata suuntautuvan eri suuntaan, jotta ne olisivat selkeitä. Kaksiulotteisuuden tuomia ongelmia voi helpottaa seisomalla lievästi vinottain kameraa päin. (Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunta 2015, 17–19).

Itse koin käännösten kuvaamisen helpoksi, kun kamera kuvasi minua viittojana lievästi etuviistosta, jolloin viittomisen syvyysuhteet olivat helppo hahmottaa. Harva viittoma jäi epäselväksi kaksiulotteisuuden takia ja pystyin korjaamaan omaa toteutustani suoraan kuvausten yhteydessä. Kotuksen ohjeiden (mt., 19) mukaan katseella ilmaistavien kieliopillisten tai muiden piirteiden korvaamista muilla keinoilla ei ole tutkittu.

Kuvasin videot green screen -taustalla, jotta pystyin editoimaan haluamani tasaisen ja selkeän taustan videoille jälkikäteen. Käytin editoinnissa iMovie ohjelmaa, joka on MacOS ja iOS pohjainen ilmainen ohjelma videoeditointiin (Apple inc. 2018).

6.4 Käännöspankin kokoaminen

Opinnäytetyöni alkuvaiheilla yksi tavoitteistani oli päästä kokeilemaan erilaisia alustoja ja palveluita, joihin käännöspankkini olisin voinut laittaa. Aiemmin mainitsemani

Unity-projekti olisi mahdollisesti voinut tarjota pohjan käännöspankin käytölle, mutta valitettavasti tätä en päässyt kokeilemaan opinnäytetyöprosessissani.

Päätin laittaa käännöspankkini Preziin, joka on verkkopohjainen presentaatiotyökalu. Prezi painottaa käyttöliittymässään intuitiivisuutta ja sitä voi käyttää myös verkossa mobiiliversiona, joten koen sen olevan hyvä kokeilualusta käännöspankilleni. (Prezi Inc. 2018.)

Käännöspankkini on LIITE 4. Yritin rakentaa käännöspankin mahdollisimman nopeasti käytettäväksi, joten käännökseen käsiksi pääseminen vaatii kolme klikkausta. Käännöspankissa on lista käännöksistä kokonaisuudessaan ja jokaisen käännös on merkattu numerolla ja käännöstekstin alkuosuudella. Lisäksi käännöspankista löytyy lyhyesti tietoa opinnäytetyöstäni.

Kiinniotettaessa poliisin kuuluu kertoa epäilylle hänen oikeutensa (lause 18.) (LIITE 3) (Mela 2018). Vaikka asiaa kertoessa ja käännöstä näyttäessä epäilty näyttää ymmärtäneensä, nämä oikeudet ja syy kiinniotolle pitää toistaa poliisilaitoksella tulkin välityksellä, jotta asiakkaan oikeusturva säilyisi (Colin & Morris 2001, 30). Koen kuitenkin, että tämä käännös voi olla hyödyllinen rauhoittamaan ja selkeyttämään tilannetta, sekä takaamaan kiinniotetun oikeusturvaa. Poliisin pitää ammattilaisena osata käyttää käännöksiä tilanteeseen sopivalla tavalla, eikä luottaa täysin käännöspankkiin, jos tilanne vaatii jatkoselvittelyä. Edellä mainitun esimerkin pohjalta päätin kirjoittaa käännöspankkiin käyttöohjeita ja vinkkejä, jotka voisivat ohjata poliisia käännöspankin käytössä (LIITE 4).

7 POHDINTA

Tässä luvussa pohdin työni tuloksia ja vastaan tutkimuskysymyksiin.

1. Millaisia viittomakielisiä käännöksiä voi hyödyntää poliisin asiakaskohtamistilanteissa?

Kun haastattelin vanhempi konstaapeli Melaa, olimme erittäin hyvässä yhteisymmärryksessä käännöspankin käyttötavasta ja tarkoituksesta. Koen, että käännettäväksi päätyneet viittomakieliset kokonaisuudet voitaisiin ottaa hyötykäyttöön poliisin työssä, ja niillä pystyisi edistämään monta tavanomaista asiakaskohtaamistilannetta.

Avasin luvussa 6.2 tekemiäni käännösratkaisuja. Mielestäni viestin tavoitteita mieltimällä sain tehtyä todella toimivia viittomakielisiä käännöksiä, joista poliisi ja asiakas voisivat hyötyä vuorovaikutuksessaan. Käytin erilaisia teoreettisia lähestymistapoja kääntäessäni erityyppisiä lauseita, esimerkiksi funktionaalinen ekvivalenssi komento-lauseissa ja skoposteoria kysymyslauseissa. Skoposteoriassa kohdeviestin tarkoituksen saavuttaminen sallii siihen käytetyt keinot, eli kunhan käänнос ajaa tehtävänsä, voi käänöksessä irtaantua muodossa ja sisällössä paljonkin irti lähdetekstistä (Reiss & Vermeer 2014, 89–90). Esimerkiksi 19. käänнос, jolla poliisi selvittää tuntomerkkejä, irtaantuu irti lähdekielestä paljon, mutta tuntomerkkien luettelu viittomakielellä voi antaa eväät vastaanottajalle kuvailemaan kyseisiä tuntomerkkejä poliisille. Koenkin, että skoposteorian käyttäminen olisi paras tapa kääntää viittomakielelle tällaista materiaalia. Tällöin keskittyisin määrittelemään skopoksen siten, että poliisi saisi haluamansa reaktion kenttätilanteissa mahdollisimman monelta mahdolliselta kuuroilta asiakkaalta.

2. Mitä kääntämisen teorioita voi käyttää poliisikontekstin kääntämisessä?

Avasin luvussa 5.1 erilaisia käännösteorioita, joita työssäni tulisin käyttämään. Käännösteorioiden kirjo on erittäin monitulkintaista ja moni sen tutkija määritteleeekin esimerkiksi ekvivalenssia erilaisilla tavoilla. Koen, että käyttämäni teoriat ovat kaikki erittäin käyttökelpoisia poliisikontekstin kääntämisessä, riippuen tietenkin, mistä viestistä on kyse. Poliisikonteksti ja oikeuskonteksti eriävät toisistaan paljon, mutta niistä löytyy päällekkäisyyksiä. Esimerkiksi 18. käänнос kuuluu myös oikeuskontekstiin, vaikka onkin poliisin työssään käyttämää kieltä. Tällaisissa käänöksissä muodollisemmat lähestymistavat ovat erittäin käyttökelpoisia, kun taas muissa tilanteissa dynaamiset ja funktionaaliset, eli reaktioita ja tavoitteita painottavat käännösratkaisut voivat olla selkeästi parempia lähestymistapoja kääntämisessä. Käännösteoriat, jotka antavat kääntäjälle vapaammat kädet, kuten skoposteoria, ovat hyödyllisiä esimerkiksi viesteissä, joissa poliisi koittaa selvittää asiakkaalta lisätietoa.

3. Millainen on intuitiivinen 'puhuttu kieli – viitottu kieli' käännöspankki poliisin asiakaskohtaamistilanteisiin?

Helppokäyttöisyys poliisille on avain hänen työnsä apuvälineille. En päässyt työssäni selvittämään 'puhuttu kieli – viitottu kieli' käännöspankkien intuitiivisuutta ja vertailemaan sellaisia toisiinsa, sillä kyseisiä käännöspankkeja ei ole julkisessa jakelussa. Lähdin tavoittelemaan intuitiivisuutta käännöspankin koon, selkeän rakenteen ja tarvittavien klikkausten määrän kautta. Haluttuun käännökseen pääseminen vaatii kolme klikkausta, jonka koen itse nopeaksi. Käännetyt fraasit ovat poliisille tuttuja ja oikean käännöksen valitseminen on intuitiivista, sillä suomenkieliset vastineet ovat käyttäjälle tuttuja. Melan osallistaminen käännösten valintaan ja muotoiluun teki valituista fraaseista luontevia käyttäjäkunnan näkökulmasta. Intuitiivisuutta pitäisi päästä testaamaan autenttisissa tilanteissa, jotta tuloksia pääsisi tuomaan oikeasti esille, mutta tämä työ ei johtanut tuotteen testaamiseen, sillä työni osallistava osuus keskittyi fraasien selvittämiseen.

Koen, että työni on vastannut tutkimuskysymyksiini hyvin, vaikka en päässyt tutkimaan intuitiivisuutta haluamallani tavalla. Tuote on mielestäni toimiva ja innovaatio tuottamisen näkökulmasta sillä on potentiaalia olla käyttökelpoinen poliisille. Käännöspankkia voi soveltaa myös muille aloille ja koen, että työni antaa hyvää pohjaa prosessin aloittamiselle. Jos voisın aloittaa prosessin alusta, valitsisin pääsääntöiseksi käännösteoriaksi skoposteorian ja määrittäisin skopoksen tarkemmin, sekä seuraisin kyseistä skoposta läpi käännöspankin.

Skopos vaatii määritelmän kohdekielisen viestin vastaanottajasta (Reiss & Vermeer 2014, 86). Viittomakielinen yhteisö Suomessa on todella heterogeeninen ja käännöspankkini käännökset ovat myös erittäin vaihtelevia keskenään. Osa käännöksistä on suunnattu henkilöille, joilla on osaamista suomen kielestä, kun taas osa ei vaadi tällaista osaamista. Jatkoa ajatellen uutta käännöspankkia tehdessä pitäisi määrittää käännöksen kohderyhmä tarkemmin ja tehdä kaikki käännökset samaa skoposta, ja sen kohderyhmää seuraten. Tässä skopoksessa määrittäisin viestin vastaanottajaksi kuoron, jolla ei ole ymmärrystä poliisikontekstista ja tavoitteeksi maksimoida viestin ymmärrettävyys ja kysymyslauseissa vastauksien saaminen. Tällaisessa käännök-

sessä merkitystä ja yhteistä ymmärrystä voitaisiin rakentaa esimerkiksi luettelemalla erilaisia vaihtoehtoja ja kuvailemalla enemmän tilannetta asiakkaan näkökulmaa ajatellen. Uskoisin, että isomman asiakasryhmän tavoittaminen olisi lopullisessa tuotteessa tärkeämpää kuin lähtökielen merkityksen vaaliminen, mitä itse tein esimerkiksi käännöksissä 18 ja 24 (LIITE 3).

Kirjoitin luvussa 5.3 kuuroista tulkeista, jotka tekevät käännöstöitä. Edellä mainittujen seikkojen toteutuminen käännöksissä onnistuisi parhaiten kuurojen kääntäjien työpanoksen avulla. Kuuroilla kääntäjillä on osaamista viestin soveltamisesta viittomakieliselle asiakasryhmälle ja heillä on aivan erilainen näkemys viestin ymmärrettävyyden rakentamisesta, varsinkin kun käännöksessä koitetaan irtaantua lähtötekstin rakenteista ja kielestä. Käännöspankki voitaisiin toteuttaa kuurojen kääntäjien toimesta, kontekstia avaavina käännöksinä tai mahdollisesti myös kansainvälisellä viittomisella viitottuina käännöksinä, jotta mahdollisimman moni käännöksen vastaanottaja ymmärtäisi käännetyn viestin.

Käännöksiä on nyt kaksikymmentäneljä, joten käännöspankki on ehkä jopa suppeakin, mutta käännöspankki on nykyisessä muodossaan helposti lähestyttävä ja halutun käännöksen löytäminen on nopeaa. Käännöksiä voisi halutessaan tehdä lisää, mutta se voi vaikeuttaa oikean käännöksen löytämistä, jolloin intuitiivisuus voi kärsiä. Ehkä jos käytössä olisi ohjelmisto, joka löytäisi haluttuja käännöksiä isommasta pankista esimerkiksi avainsanoja käyttäen, voisi pankin kokoa kasvattaa isommaksi. Avainsanahaku voisi olla hyödyllinen ja käytettävyyttä helpottava pankin nykyisessä muodossakin.

Käännöspankin käännökset voisi mahdollisesti myös tekstittää, jolloin ymmärrettävyyttä voitaisiin lisätä suomen kieltä osaaville asiakkaille. Tekstittäminen pitäisi tehdä tavalla, joka ei häiritse viitotun käännöksen vastaanottamista, eli luvussa 6.3 mainitsieni ohjeiden mukaisesti. Vaikka kyseisiä ohjeita noudatettaisiinkin, voisi tekstitys silti olla häiritsevä tekijä käännöksessä, enkä lisäisi niitä käännöksiin harkitsematta.

Käännöspankkini on innovaatioprosessin ensimmäinen demoversio. Työssäni olen tehnyt konseptin viittomakieliselle käännöspankille poliisiviranomaisen käyttöön ja aloittanut kehittämistyön. Unityn kautta työni on saanut näkyvyyttä ja poikunut mah-

dollisesti yhteistyöverkostoja Poliisiammattikorkeakoululle, joka voi halutessaan jatkaa tuotteen kehittämistä. Olen ratkaissut käännösongelmia ja aloittanut käännöspankin kehittämistyön, sekä antanut jatkokehittämisideoita käännöspankin toteutukselle.

Työni on hyvä lähtökohta käännöspankin kehittämisen aloitukselle, mutta itse jäin kaipaamaan käytännön testausta ja arviointia viitottujen käännösten ymmärrettävyydestä. Jatkon kannalta lähtisin tutkimaan käännöksien toimivuutta erilaisten vastaanottajien näkökulmista ja palauttaisin tutkimuskysymykseni intuitiivisesta 'puhuttu kieli – viitottu kieli' käännöspankista.

LÄHTEET

- Aarikka-Stenroos, Leena 2010. Translating is a service and service business, too – building up "business know how" in translating studies. Teoksessa Mikael Garant (toim.) Current Trends in Translation Teaching and Learning Volume III. Helsinki: Helsinki University Print. 3–34.
- Alastalo, Marja & Åkerman, Maria & Vaittinen, Tiina 2017. Asiantuntijahaastattelu. Teoksessa: Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvoori (toim.) Tutkimushaastattelijan käsikirja. Tampere: Vastapaino.
- Apple Inc. 2018. iMovie. Viitattu 27.3.2018. <https://www.apple.com/lae/imovie/> .
- Boudreault, Patrick 2005. Deaf interpreters. Teoksessa Terru Janzen (toim.) Topics in Signed Language Interpreting: Theory and practice. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 323–355.
- Colin, Joan & Morris, Ruth 2001. Interpreters and the Legal Process (2nd reprint). Winchester: Waterside Press.
- Conlon, Caroline & Napier, Jemina 2004. Developing Auslan educational resources: A process of effective translation of children's books. Deaf Worlds 20 (2)/2004, 141–161.
- Eduskunnan oikeusasiamies 2018. Viittomakieliset videot. Viitattu 23.3.2018. <https://www.oikeusasiamies.fi/fi/viittomakieli> .
- Glenn, Russel W. & Panitch, Barbara R. & Barnes-Proby, Dionne & Williams, Elizabeth & Christian, John & Lewis, Matthew W. & Gerwehr, Scott & Brannan, David W. 2003. Training the 21st Century Police Officer: Redefining Police Professionalism for the Los Angeles Police Department. Los Angeles: RAND.
- Hallintolaki (434/2003). Viitattu 29.3.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=hallintolaki> .
- Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi 2006. Käden käänteessä: Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Isolahti, Nina 2013. Tulkkauksen tarkkuus rikosoikeudenkäynnissä – saavuttamaton ihanne. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.
- Jantunen, Tommi 2003. Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Jokinen, Markku 2000. Kuurojen oma maailma – kuurous kielenä ja kulttuurina. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Pieksämäki: RT-Print Oy, 79–101.
- Kansaneläkelaitos 2018. Viittomakielellä. Viitattu 23.3.2018. <http://www.kela.fi/web/sgn-fi> .
- Keski-Jyrä, Lotta 2012. Poliisi, kuuro, viittomakielentulkki – Kohtaamisia poliisitoimen asiastilanteissa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun pe-

- rustutkinnon opinnäytetyö. Viitattu 29.3.2018. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201205249692> .
- Kielilaki (423/2003). Viitattu 28.3.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423?search%5Btype%5D=pika&se arch%5Bpika%5D=kielilaki> .
- Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunta 2015. Laatusa viittomakielelle kääntämiseen. Helsinki: Kuurojen Liitto ry. Viitattu 29.3.2018. <http://www.kuurojenliitto.fi/fi/artikkelit/laatusa-viittomakielelle-kaantamiseen#.WrzTPGaB3OQ> .
- Kotimaisten kielten keskus 2018. Suomen viittomakielet. Viitattu 20.3.2018. https://www.kotus.fi/kielitieto/kielet/suomen_viittomakielet .
- Kurkinen, Erkki 2014. Mobiiliteknologian käyttö ja sen hyväksyntä poliisitoiminnassa. Teoksessa Vesa Mutttilainen & Vesa Huotari (toim.) Poliisin toimintaympäristö: Poliisiammattikorkeakoulun katsaus 2014. Tampere: Suomen Yliopistopaino, 171–177.
- Kuurojen Liitto 2018. Viittomakielet ja viittomakieliset. Viitattu 20.3.2018. http://www.kuurojenliitto.fi/fi/viittomakielet/viittomakielet-ja-viittomakieliset#.WrD_zGaB3OQ .
- Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010. Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma. Viitattu 3.4.2018. http://scripta.kotus.fi/www/verkojulkaisut/julk15/Viittomakielten_kielipoliittinen_ohjelma.pdf .
- Laki vammaisten henkilöiden tulkkauksipalvelusta (133/2010). Viitattu 29.3.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100133?search%5Btype%5D=pika&se arch%5Bpika%5D=laki%20vammaisten%20henkilöiden%20tulkkauksipalvelusta> .
- Lehtonen, Sanna & Tölli, Lotta 2018. ”Mitä tää tarkoittaa ja miten mun pitää tää sanoa” - Viittomakielinen fraasipankki työn päivittäisiin raportointitilanteisiin ja osaksi uuden työntekijän perehdytystä Palvelukeskus Ävikin Marjaana-koti-ryhmään. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Malm, Anja & Östman, Jan-Ola 2000. Viittomakieliset ja heidän kielensä. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Pieksämäki: RT-Print Oy, 9–34.
- Mela, Marianne 2018. Haastattelu 13.3.2018. Helsingin poliisilaitos.
- Mulayim, Sedat & Lai, Miranda 2017. Ethics for Police Translators and Interpreters. Boca Raton: CRC Press.
- Myhkyrä, Svetlana 2011. Asioimistulkkin käsikirja – osa 4: viranomaisten haastattelussa. Helsinki: Art-Print Oy.
- Napier, Jemina & McKee, Rachel & Goswell, Della 2010. Sign Language Interpreting : theory & practice in Australia & New Zealand (2nd ed.). Sydney: Federation Press.
- Nida, Eugene 1964. Principles of correspondence. Teoksessa Lawrence Venuti (toim.) 2012. The Translation Studies Reader (Third Edition). London: Routledge, 141–155.

- Oikeusministeriö 2017. Jos joudut rikoksen uhriksi. Viitattu 23.3.2018. <https://oikeus.fi/fi/index/esitteet/josjoudutrikoksenuhriksi.html> .
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. painos. Helsinki: Sanoma Pro.
- Oxford University Press 2018. Definition: innovation. Viitattu 06.04.2018. <https://en.oxforddictionaries.com/definition/innovation> .
- Pennanen, Mikko 2017. Luento poliisista tulkkioiskelijoille 10.3.2017. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Perustuslaki (731/1999). Viitattu 6.4.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki> .
- Pokorn, Nike Kocijancic 2000. Translation into a non-mother tongue in translation theory. Teoksessa Gallardo San Salvador, N., Chesterman, A. & Gambier, Y. (toim.) Translation in context: Selected contributions from the EST congress, Granada 1998. Amsterdam: Benjamins, 61–72.
- Prezi Inc. 2018. Product. Viitattu 29.3.2018. <https://prezi.com/product/> .
- Rajat ylittävän terveydenhuollon yhteyspiste, Kansaneläkelaitos, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, sosiaali- ja terveysministeriö 2018. Hoitopaikanvalinta.fi. Viitattu 23.3.2018. <https://viittomakieli.hoitopaikanvalinta.fi> .
- Reiss, Katharina & Vermeer, Hans J. 2014. Towards a General Theory of Translational Action: Skopos Theory Explained. First published in 1984. Translated by Christiane Nord. New York: Routledge.
- Savolainen, Leena 2000. Viittomakielten erilaiset muistiinmerkitsemistavat. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Pieksämäki: RT-Print Oy, 189–200.
- Savulahti, Ari 2012. Interpreting with Immigrant Deaf People: a Qualitative Case Study of an Interpreted Event. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Master's degree thesis (EUMASLI). Viitattu 29.3.2018. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012053010705> .
- Suomen viittomakielten verkkosanakirja Suvi 2013. Viitattu 29.3.2018. <http://suvi.viittomat.net/index.php> .
- Taub, Sarah F. 2001. Language from the body: iconicity and metaphor in American Sign Language. Cambridge: Cambridge University Press.
- Toury, Gideon 1995. Descriptive Translation Studies and Beyond. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Unity Project. 2018. Unity Project. Viitattu 23.3.2018. <https://www.unity-project.eu> .
- Vehmas-Lehto, Inkeri 1999. Kopiointia vai kommunikointia? Johdatus käännösteoriaan. Helsinki: Yliopistopaino.
- Vermeer, Hans J. 1989. Skopos and Commission in Translation Theory. Translated by Andrew Chesterman. Teoksessa Lawrence Venuti (toim.) 2012. The Translation Studies Reader (Third Edition). London: Routledge, 191–202.

Viittomakielilaki (359/2015). Viitattu 27.3.2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150359?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=viittomakielilaki> .

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014). Viitattu 28.3.2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=yhdenvertaisuuslaki> .

Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (27/2016). Viitattu 27.3.2018.

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2 .

LIITTEET

LIITE 1 Translation Bank for Police Use

Translation Bank for Police Use - Presentation for Unity Eu project seminar in Leeds.

<https://www.youtube.com/watch?v=urA6WhogbN4&feature=youtu.be>

LIITE 2 Haastattelurunko puolistrukturoitu teemahaastattelu

Poliisin asiakaskohtaukset kenttätöissä

Yleistä pohdintaa haastatteluihin:

Millaisissa tilanteissa poliisi kohtaa asiakkaita kenttätöissä? Mitä oleellista tietoa poliisin pitää välittää asiakkaalle ja mitä tietoa hänen pitää selvittää asiakkaalta? Miten poliisi kohtaa kuuron asiakkaan - mihin tilanteeseen tarvitaan tulkki?

Millaisiin kysymyksiin kuuro asiakas voi vastata, jos yhteistä kieltä ei ole? Mitkä ovat viestinnän tärkeimmät seikat, jotka eivät voi "kadota käänöksessä".

Milloin, ja mitä sävyjä ja merkityksiä pitää korostaa poliisin viestinnässä?

Käännettäviä fraaseja ei voi käyttää intensiivisissä tilanteissa, vaan käänöksillä kommunikointi vaatii rauhaa. Kuulustelutilanteissa tulkki on aina tilattuna ja kuurolle asiakkaalle voi tilata tulkin tilanteen vaatiessa, mutta millaisia asioita voidaan käsitellä nopeasti ilman tulkkausta.

Viittomakielisten asiakkaiden kielitaidot ovat vaihtelevia. Osa kuuroista voi osata lukea huulilta ja vastata puhumallakin, osa taas ei osaa ollenkaan muita kieliä kirjoitetuissa muodoissa.

Esimerkiksi olen kääntänyt lauseet:

Ajokortti ja rekisteriote

Saisinko henkilöllisyystodistuksen?

Tarvitsemmeko tulkkia, vai voimmeko kommunikoida kirjoittamalla?

Tulkki on tilattu, odotamme että hän saapuu.

Kysymyspatteristoa:

Mitkä ovat poliisin kenttätöissä yleisimmät asiakaskohtauksilanteet?

Millaisissa muissa tilanteissa voit kohdata asiakkaita kenttätöissä?

Jos kohtaat asiakaskohtauksessa kielimuurin, miten ratkaiset sen?

Kuinka tarkkaa vastakaikua kaipaavat asiakkaalta? (riittääkö vain, jos homma sujuu jotenkin)

Miten kohtaat asiakkaan tilanteessa X?

Mikä on vuorovaikutuksen näkökulmasta tärkeä huomioida tilanteessa X?

Mitä esimerkiksi sanot tai kysyt asiakkaalta tilanteessa X?

Miten kohtaisit asiakkaan ilman yhteistä kieltä tilanteessa X?

LIITE 3 Käännettävät lauseet + huomiot & glossit

Käännettävät lauseet

Tapaaminen Marianne Melan kanssa 13.3.2018

Vuorovaikutus

1. Tarvitsemmeko tulkkia, vai voimmeko kommunikoida kirjoittamalla?
 - ME TULKKI-OTTAA VAI KIRJOITTAAN - KUMPI
2. Tulkki on tilattu, odotamme että hän saapuu.
 - Huomioitavaa, että poliisi maksaa tulkin.
 - TULKKI TILAUS VALMIS – NYT ODOTAMME SAAPUUN
3. Olemme poliisista ja selvitämme asiaa. Ole rauhallinen ja odota hetki.
 - Rauhoittava ja selkeä sävy – asiakas voi olla kiihtynyt.
 - ME POLIISI – NYT TILANNE ME SELVITTÄÄ – SINÄ RAUHA VOIDA ODOTTAA HETKI
4. Saisinko henkilöllisyystodistuksen?
 - KUKA SINÄ – HENKILÖLLISYYSTODISTUS ANTAA
5. Kirjoita tähän nimesi, syntymäaikasi, kansalaisuutesi ja yhteystietosi Suomessa.
 - OMA HENKILÖ-TIETO TARVITAAN – VOITKO PAPERI KIRJOITTAAN OMA NIMI, MILLOIN SYNTYÄ, PLUS MUU YHTEYS-TIETO
6. Oletko liikkeellä yksin tai oletko eksynyt? Osaako joku kuuleva ystäväsi viittomakieltä, voimmeko esimerkiksi soittaa hänelle?
 - SINÄ TÄÄLLÄ YKSIN TAI SINÄ EKSYNYT? JOKU OMA KAVERI KUKA KUULEE & OSAA VIITTOA, VOIMMEKO ESIMERKIKSI SOITTAA
7. Seuraa meitä. Opastamme sinut perille.
 - PAIKKA OS ME OHJATA. TULE MUKAAN.
8. Odota siinä. Älä poistu ennen kuin tulen takaisin.
 - MINÄ KÄYN-POIS, ODOTA TÄSSÄ
9. Tarvitsetko ambulanssia? Näytä mihin sinua sattuu.
 - TARVITA AMBULANSSI KUTSUA? MINNE SATTUU, NÄYTÄ MINNE.
10. Olemme soittaneet lääkärille. Nyt odotamme ambulanssia tai lähdemme sairaalaan.
 - AMBULANSSI SOITTO VALMIS. NYT ODOTTAA TULEE – TAI ME AJAA SAIRAALASISÄÄN.
11. Onko sinulla sairauksia tai käytätkö lääkitystä? Voitko kertoa mitä tai näyttää lääkkeesi.
 - SINÄ SAIRAUKSIA OLLA TAI LÄÄKKEITÄ KÄYTTÄÄ? VOIDA KERTOA MITÄ TAI OMA LÄÄKKEET NÄYTTÄÄ.

Auton pysäyttäminen

12. Ajokortti ja rekisteriote.
 - AJO-KORTTI – AUTO-REKISTERI-OTE – ANNA.
13. Oletko nauttinut alkoholia?
 - NYT ALKOHOLI JUONUT OSOITUS?
14. Suoritamme testin. Puhalla alkometriin; pitkä ja voimakas puhallus.
 - ME NYT ALKOHOLI TESTATA. VOIMAKAS (KUVAILU: PUHALLUS JA ALKOMETRIOSOITUS)
15. Oletko käyttänyt huumaavia aineita?

- NYT HUUMAAVA-AINE KÄYTTÄNYT OSOITUS?
16. Suoritamme pikahuumetestin.
- Suoritetaan lapulla kielenpäästä.
 - ME NYT PIKA-HUUME-TESTI. (KUVAILU)
17. Viemme sinut verikokeisiin, koska epäilemme sinua rattijuopumuksesta.
- ME EPÄILLÄ SINÄ AJANUT HUMALASSA – ME MENEMME VERI-KOE.

Rikospaikalla

18. Teillä on oikeus olla myötävaikuttamatta sen rikoksen selvittämiseen, josta teitä epäillään. Teillä on myös oikeus olla vastaamatta poliisin kyseistä rikosta koskeviin kysymyksiin. Teillä on halutessanne oikeus puhua ja vastata poliisin kysymyksiin, jotka koskevat väitettyä rikosta. Kertomianne tietoja voidaan käyttää oikeudenkäynnissä näyttönä teitä vastaan. Tietojen kertominen saattaa olla myös etujenne mukaista. Avustaja voi auttaa teitä päättämään tästä.
- Kerrotaan rikoksesta epäilylle, joka kiinniotetaan. Takaa oikeusturvaa.
 - TEITÄ EPÄILLÄ RIKOS. OSOITUS SELVITTÄMINEN-EDISTÄMINEN SINÄ OIKEUS HILJENTYÄ OLLA. POLIISI KYSYMYKSET LIITTYY OSOITUS RIKOS. SINÄ OIKEUS OLLA VASTAUS MITÄÄN. JOS SINÄ HALUAT KESKUSTELLA TAI VASTATA LIITTYY OSOITUS RIKOS, SINÄ SAADA. OIKEUDENKÄYNTI OMA KERTOMA ASIAT VOI TODISTE KÄYTTÄÄ SINUA VASTAAN. TAI TIETO KERTOMINEN VOI HYÖTY SINULLE. JOS AVUSTAJA OLLA, HÄN VOI AUTTAA PÄÄTTÄÄ VAIETA VAI KERTOJA.
19. Montako rikosentekijää on? Tiedätkö missä he ovat? Voitko kuvailla tuntomerkkejä?
- Kuvailusta esimerkkejä: nainen, mies, pitkä, lyhyt, lihava, laiha, parta, hiukset...
 - ÄSKEN TAPAHTUNUT RIKOS. OSOITUS TEKIJÄT MONTA? MISSÄ HE – TIEDÄTKÖ? VOITKO KUVAILLA MILLAISIA HE – PITKÄ, LYHYT, NAINEN, MIES, LIHAVA, LAIHA, PARTA, HIUKSET
20. Olet kiinniotettu, epäiltynä osallisuudesta rikokseen. Viemme sinut poliisilaitokselle ja tilaamme tulkin.
- NYT SINÄ KIINNIOTETTU, SYY ME EPÄILLÄ SINÄ MUKANA RIKOS. ME MENNÄ POLIISILAITOS, MYÖS TULKKI OTETAAN.
21. Suoritamme sinulle turvallisuustarkastuksen. Onko sinulla mukanas mitään aseita, neuloja tai teräviä esineitä?
- Turvallisuustarkastus = tyhjennetään taskut tavaroista. Jos kiinniotettava on väkivaltainen tai mahdollisesti itsetuhoinen, otetaan pois vyöt ja esim. kengät.
 - NYT ME TURVALLISUUS-TARKASTUS. SINÄ JOTAIN VAARALLISIA ESINEITÄ, PUUKKO, NEULA, MUUTA ONKO? (KUVAILU: TASKUJEN TYHJENNYS, VYÖN POISOTTO)
22. Poliisi hoitaa asiaa ja ottaa sinuun yhteyttä asiaan liittyen myöhemmin.
- Otetaan yhteyttä virallisesti kirjeellä, mutta mahdollista myös tekstarit ja sähköpostit.
 - TÄMÄ ASIA POLIISI SELVITTÄÄ. MYÖHEMMIN ME OTTAA-YHTEYTTÄ, POSTI, TEKSTIViesti, SÄHKÖPOSTI LÄHETTÄÄ.
23. Jos haluat tehdä rikosilmoituksen, voit tehdä sen lähimmällä poliisilaitoksella tai internetissä.
- Jos kuuro asiakas tekee rikosilmoituksen poliisilaitoksella, poliisi on vastuussa tulkkauksesta.

- Tietoa rikosilmoituksesta viittomakielellä löytyy ”jos joudut rikoksen uhriksi” - YouTube videoista.
- JOS HALUAT RIKOSILMOITUS, SINÄ VOIT POLIISILAITOS MENNÄ TAI NETISSÄ KIRJOITTAA. VIITOTTU OHJE NETISTÄ LÖYTYY MYÖS.

24. Saat tekemästäsi rikkomuksesta sakkorangaistuksen. Sinulla on kuukausi aikaa maksaa sakko. Sinulla on viikko aikaa vastustaa sakkoa käräjäoikeuteen. Muista käyttää viitenumeroa, kun maksat sakkoa.

- Sakkolapussa rastitetaan, että on kertonut asiakkaalle miksi saa sakon. Käännöstä ei siis käytetä, jos asiaa ei voi ilmaista esim. kynällä ja paperilla asiakkaalle.
- SINÄ TEHDÄ RIKKOMUS, SYY SAKKO ANTAA. 1 KUUKAUSI-AIKAA EHTIÄ SAKKO MAKSAA. JOS HALUAT SAKKO VASTUSTAA KÄRÄJÄOIKEUS OSOITUS – 1 VIIKKO EHTII. SAKKO MAKSAA, MUISTA VIITENUMERO KÄYTTÄÄ.

LIITE 4 Viittomakielinen käännöspankki poliisiviranomaisen kenttätyöhön

Viittomakielinen käännöspankki poliisiviranomaisen kenttätyöhön

<https://prezi.com/view/7u5gNgK7jRoF6xdfzGBY/>